

Opis źródła:

Artykuły cechu piekarskiego miasta Ciechanowca zostały wydane przez właściciela dóbr ciechanowieckich Maksymiliana Franciszka Ossolińskiego dnia 22 marca 1717 r. Zawarto tam najważniejsze zasady, prawa i obowiązki cechu i jego członków względem właściciela dóbr, ale również ludzi handlujących pieczywem i młynarzy w dobrach ciechanowieckich. Dokument nie jest jednoznaczny z nadaniem statutu dla cechu piekarzy. Ten dopiero miał zostać spisany i przedstawiony Ossolińskiemu do akceptacji.

Miejsce wydania:

Dokumenty miasta Ciechanowca do początku XIX w., wyd. A. Buczyło, T. Jaszczołt, Ciechanowiec-Warszawa 2022, s. 83-84.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Oryginał – nieznan.

Kopia: Archiwum Państwowe w Białymstoku, Kamera Wojny i Domen w Białymstoku, sygn. 3482, k. 1-2

Tekst źródła:

Artykuły cechu piekarskiego miasta Ciechanowca approbowane w Ciechanowcu 22 marca
1717 r.

Maksymilian Franciszek hrabia z Tęczyna na Ciechanowcu Ossoliński, podskarbi nadworny koronny, chmielnicki etc. starosta, pułkownik wojska Jego Królewskiej Mości i Rzeczypospolitej.

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu by o tem wiedzieć należało. Oznajmuję, iż upatrując jako jest potrzebny do zatrzymania i pomnożenia dobrego porządku w pieczeniu chleba cechu piekarskiego, pozwalam mieszczanom moim ciechanowieckim, aby sobie porządek do postanowienia i zatrzymania pomienionego cechu piekarskiego [...] za zgodnym i dobrowolnym mieszczan moich ciechanowieckich zezwoleniem zawartą przy zawieszeniu pieczęci mojej, ręką własną i podpisem potwierdzić umyśliwszy onym, tu wpisać rozkazałem według ustawy, która brzmi w ten sposób:

1. Ci wszyscy, którzy się w rejestr piekarski wpisali, zszedłszy się na miejsce pewne między sobą naznaczone, mają sobie obrać zgodnemi głosami cechmistrza i przy nim sześciu braci cechowej, którzy z nim pospoła do rady sądów i dozorów w porządkach należeć mają, którzy

oraz i z cechmistrzem przysięgę wykonać mają [...] A urząd ten cechowy co rok od cechu mają być obierany albo od roku do roku potwierdzony.

2. Żydów dwóch, których starsi ich podadzą do pieczenia chleba, mają należeć, a nie więcej. Na miejsce zaś zmarłego starsi inszego mienić mają, a cech ma ich przyjmować, aby ich zawsze dwaj było. A Żydzi ci we wszystkim, co do porządku w pieczeniu chleba należeć będzie, pod sąd i urząd cechowy należeć mają bez uporu wszelkiego. A za tym pieczeniem chleba także wolność i zwyczaj jako Chrześcijanie drudzy mieć mają bez trudności i wszelki[ej] przeszkody.

3. Ciż piekarze od inszych przychodnich przewoźniów jako przed tym brali od miejsca do cechu piekarskiego po groszy dwa, także i do poboru według możności przykładać się będą powinni, o których przychodniach cech starszy wiedzieć powinni onych porejestrować ma.

4. Młynarze wszyscy pytle porządne mieć mają, a koniecznie pytlować emu kto na pytel przywieźli, aby się przez to piekarzom omieszkanie a miastu i gościowi niewygoda nie działa się, a to tym porządkiem i pod takim karaniem, jaki w postanowieniu młynarskim oświadczone będzie. Ciż miary takie brać mają jakie od nas postanowione, a od urzędu naszego dworskiego albo miejskiego wymierzone będą, ani więcej od pytla nad groszy trzy od ćwierci jednej miary tutejszej brać mają i nie więcej ani pieniędzmi, ani zbożem, ani otrębami, ani żadnym inszem obyczajem.

5. Wieśniacy na rynku chleba sprzedawać nie mają oprócz jarmarków i targów, i to oddawszy do cechu zwyczajowe targowe. Jeśliby nie byli poddani nasi, bo ci podczas targów i jarmarków sprzedawać będą mogli i od targowego wolni być mają na jeden targ. Dla onych prócz targów i jarmarków chleba sprzedawać nie pozwalamy, aby się w tym cechowi piekarskiemu szkoda nie działa.

6. Porządek w sprzedawaniu i pieczeniu chleba ma być stanowiony od urzędu cechowego, a taksa od urzędu burmistrzowskiego i z urzędem cechowym według tego, jaka drogość albo taniość zboża potrzeba tego będzie okazywała [...].

7. Piekarz każdy, tak Chrześcijanin jako i Żyd, ma dawać do skarbu naszego na każdy tydzień groszy półczwarta, a zaś od miar naszych dworskich we wszystkich młynach wolnym być ma od mielenia wszelkiego rodzaju zboża i nie ma od nich żaden młynarz brać jedno swoje młynarską miarę, jaka mu od nas wyznaczona będzie.

8. A dla lepszych i doskonalszych porządków pozwalamy cechowi piekarskiemu wyjąć urzędnie porządek z miasta jakiego porządnego, jako to Toruń lub Gdańsk, który nam podać powinni będą, a my onym go we wszystkim, co by było bez naruszenia dobra poddanych naszych i praw nadanych od nas albo od przodków naszych, potwierdzić przywilejem naszym obiecujemy.

Tymczasem urzędowi naszemu dwornemu i miejskiemu, rozkazujemy, aby im wprowadzenia do skarbu tych wzywz wypisanych intrat i od nas potwierdzonych ustaw pomocnymi bili z powinności swojej dla łaski naszej i pod karaniem za nie dosyć uczynieniem tej wyraźny woli naszej, którą przy zapieczętowaniu pieczęci naszej własnej stwierdzamy i dla wiary i większej powagi [...].

Słowniczek pojęć:

Cech – stowarzyszenie rzemieślników zrzeszające najczęściej przedstawicieli jednego zawodu.

Ciechanowiec – miasto w województwie podlaskim.

Approbowane – zaakceptowane.

Maksymilian Franciszek Ossoliński (1676-1756) – magnat, właściciel dóbr tęczuńskich i ciechanowieckich, starosta chmielnicki, drohicki, sandomierski, podskarbi nadworny w latach 1713-1729 i podskarbi wielki koronny w latach 1729-1735.

Pospoła – wspólnie.

Pytel – urządzenie młynarskie w kształcie wora do oczyszczenia i podziału mąki oraz oddzielenia od otrębów.

Targowe – opłata za możliwość sprzedaży produktów na targu.

Taksa – ustalenie wysokości cen sprzedawanych produktów.

Półczwarta – trzy i pół.

Miara – część zmielonego zboża, którą pobierał młynarz w ramach opłaty za wykonaną pracę.

Porządek – statut.

Intrata – dochód, zysk.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (poziom podstawowy).

1. Jak i na jak długi czas wybierano władze cechowe?
2. Kto wchodził w skład władz cechowych?
3. Ilu Żydów wchodziło w skład cechu?
4. Kiedy chłopci mogli sprzedawać chleb w Ciechanowcu?
5. Jakie opłaty ponosili piekarze chcąc zmielić zboże w młynie?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Dlaczego przyjmowano Żydów do cechu piekarzy?

- 2.Cena jakiego składnika wpływała na ustanawianie ceny chleba?
- 3.Co miało być wzorcem do stworzenia statutu cechu piekarzy w Ciechanowcu?

Wskazówki:

Żydzi ze względów religijnych spożywali koszerne posiłki i wypiekali chleb inaczej niż Chryścijanie. Do tego w czasie święta Pesach Żydzi spożywali wytworzone pod okiem rabina i zgodnie ze zwyczajem mace świąteczne.

Literatura pomocnicza:

Maroszek J., *Rzemiosło w miastach podlaskich*, [w:] Kwapien M., Maroszek J., Wyrobisz A., *Studia nad produkcją rzemieślniczą w Polsce (XIV-XVIII w.)*, Wrocław 1976, s. 88-195

Tomaszewski N.D., *Historia Ciechanowca do 1989 r.*, Ciechanowiec 2012

Najważniejsze cezury:

Dokument został spisany 22 marca 1717 r. i tego dnia wszedł w życie.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Michał Sierba